

Jak vznikla má sbírka

Má rodina pochází z Východu. Otec se narodil roku 1910 v Petrohradu v německé rodině, matka ve městě Poznaň. Na útěku před komunismem se rodina mého otce dostala do Estonska. Studium a vzdělání zavedly otce do Vratislavi a Berlína. A tam se setkal s mou matkou. Vzali se a žili ve východním Berlíně.

A znovu to byl komunismus, který rozhodl, že se můj otec přestěhoval dále na západ, přes Dolní Sasko na území Rheinlandu, kde jsme my děti prožily školní léta. I přes domluvy rodičů jsem se rozhodla odejít v roce 1962 za vzděláním do Berlína (tedy zpět) – přesně mezi západní a východní hranici. Tři roky jsem prožívala Berlín krátce po stavbě zdi, přičemž jsem mohla, na rozdíl od západních Berličanů, navštěvovat východní část města a navzdory nepříjemným kontrolám jsem tak i činila. Po konci studia na knihovnické škole jsem ale už v Berlíně zůstat nechtěla.

Náhodou jsem narazila na inzerát mnichovského knihkupectví Kubon & Sagner, které hledalo někoho se zájmem o tuto práci a také se znalostí slovanských jazyků. Učila jsem se trochu rusky a malinko polsky. Zájem byl. Tak jsem se o práci ucházela a dostala ji. Šlo o vytvoření nového oddělení – antikvariát s českou literaturou. K dispozici byl velký sklad, surové a prázdné dřevěné regály. Dva metry čtvereční knih ležely v rohu a čekaly na to, aby byly zpracovány do nabídkových listin.

Po roce, v červenci 1966, knihkupectví zjistilo, že se mu vyplatí mě dále vzdělávat, a tak mě vyslalo na dva měsíce do Prahy, abych zde poznávala antikvariáty a především antikváře. Očekávala jsem podobnou skličující atmosféru jako ve východním Berlíně, která by odpovídala vynucené politické abstinenci – ale byla jsem docela překvapena. Po prvním zděšení nad špatným stavem krásných budov jsem začala vnímat krásu města, přibývající živost a vzrůstající svobodu jeho obyvatel. Cítila jsem se dobře, našla jsem si kamarádku a odcestovala zpět s pevným rozhodnutím brzy se vrátit.

Jak služebně, tak i soukromě jsem do Prahy podnikla hodně cest, např. v roce 1967 se svým budoucím manželem a ještě v červenci roku 1968 služební cestu za nákupy do Prahy a Polska. Jeli jsme na východ a naproti nám přijížděla řada vojenských vozidel, manévr Varšavské smlouvy. Byla to skličující a strašná cesta – a každý věděl, k jakému výsledku tato událost ze dne 21. srpna 1968 povede.

Mezitím jsem se vdala, měla děti. Přestěhovali jsme se do Würzburgu, postavili dům. A pak na události roku 1968 navázala další. Hans Peter Riese líčil ve Sternu, jak byl Jiří Gruša brutálně vyhoštěn ze své domoviny. Záminku k tomu poskytl jeho román *Dotazník aneb Modlitba za jedno město a přátele*, který jsem četla. Rozhořčení, vzpomínky na rok 1968 a jeho následky a solidarita s přáteli v Praze způsobily, že jsem chtěla něco udělat. Chtěla jsem sbírat vše, co se nesmělo sbírat v Praze: českou undergroundovou literaturu, která byla zveřejňována v emigrantských vydavatelstvích v německých překladech, a německou literaturu z Čech, jež byla dohnána až k úplnému mlčení. To bylo roku 1981.

Do roku 1990 se pro mě shromažďování knih stalo něčím samozřejmým. Přitom se měnil předmět mého sbírání, což bylo podmíněno částečně náhodnými, částečně cílenými koupěmi. Například *Der Stadtpark* od Hermanna Grabeho způsobil, že jsem pátrala po vztazích Grabeho k Werfelovi, ale také po mapě tehdejší Prahy. Kniha Karla Teigeho zase odkazovala na Prahu mladé Československé republiky bratří Čapků, Jiřího a Františka Langerových. Atd.

Poté přišla sametová revoluce 1989 a já věděla, že se Praha opět může sama postarat o svou literaturu. Přesto jsem se sbíráním nepřestala. Teprve postupně utichala intenzita (nebo lépe řečeno touha), zato ale přibývaly cesty do Prahy. Někteří Čeští autoři se vraceli, každopádně se však do Čech vrátily jejich knihy. Německy mluvící autoři Československa zůstali tak jako předtím cizinci ve vlastní zemi – až paní Reinerová se rozhodla najít si v Praze nějaké své místo. Hned, jak jsem se dozvěděla o jejím plánu, věděla jsem, že německá část mé sbírky poputuje na to místo, které paní Reinerová najde. V únoru 2005 poslala dva pověřence, kteří knihy zabalili do krabic od banánů a přivezli je do Čech. (Doufám, že zde budou knihy stejně vítané, jako byly v dobách železné opony vítány banány.)

Druhá část mé sbírky obsahuje doklady recepce české literatury v Německu (před první světovou válkou, ve dvacátých letech, v době nacionálního socialismu, v Německé spolkové republice a v Německé demokratické republice) a je příležitostně doplňována.

Katherina Holzheuer
Gerbrunn 4. dubna 2006